

MEDALII ȘI DECORAȚII DIN COLECȚIA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI (IV)

DE

SEVER-PETRU BOȚAN*, LUCIAN MUNTEANU*

Abstract:

In the present study the authors focus on presenting four military medals of the Russian Empire. The first one is linked with the ill-fated campaign of Napoleon in Russia, commemorating the Russian victory of 1812 against the French invaders. Two other medals were minted in order to honor those who took part in the Russian-Japanese conflict of 1904-1905, while the last one is a 4th class Medal for Bravery issued for heroic deeds at the beginning of the First World War. The last medal is engraved with a low serial number which would date it approximately to the first half of 1915. Unfortunately, we have no data regarding the owners of these awards or of their heroic deeds.

Keywords: *Phaleristics; medals and awards; 19th-20th centuries; Russian Empire; Napoleon's Russian campaign; Russian-Japanese conflict; First World War.*

În studiul de față continuăm prezentarea colecției de decorații și medalii din patrimoniul cabinetului numismatic al Institutului de Arheologie din Iași cu patru decorații militare mai rare, emise de Rusia țaristă într-un interval de timp cuprins între campania lui Napoleon Bonaparte și primul război mondial. La fel ca și în cazul celorlalte medalii aflate în colecția institutului, nici pentru acestea nu se cunoaște cu exactitate originea dar nici modul în care au ajuns în această colecție.

1. MEDALIA COMEMORATIVĂ A RĂZBOIULUI DIN 1812 (1813) – PL. I.1(A-B)

Medalia comemorativă a victoriei împotriva armatei lui Napoleon a fost instituită pe 22 Decembrie 1813 din ordinul generalului Mihail Barclay-de-Tolly, pentru a recompensa inițial militarii ce luaseră parte la lupta împotriva armatei franceze¹. Această distincție are două variante: una în argint, conferită ofițerilor și una în bronz, acordată la început sub-ofițerilor, soldaților, preoților militari și medicilor². Mai târziu, printr-un decret din 30 August 1814, dreptul de a purta medalia de bronz a fost extins și asupra nobilimii, civililor și negustorilor ce sprijiniseră efortul de război și aduseseră servicii excepționale armatei³. În fine, în Februarie 1816, medalia de bronz a fost conferită și celor mai bătrâne femei din familiile nobile ce contribuiseră la alungarea trupelor lui Napoleon din Rusia⁴.

Medalia are formă rotundă, cu un diametru variabil, între 19 și 27 milimetri și o grosime de aproximativ 3 milimetri. Pe avers este reprezentat ”ochiul atotvăzător” înconjurat de raze și anul 1812 la bază, în vreme ce pe revers se află inscripția: HE HAMЪ, / HE HAMЪ, / А ИМЕНИ / ТВОЕМУ (Nu pentru noi/nu pentru noi/ci numelui Tău), reprezentând un vers din Psalmul 113⁵.

Medaliile erau atașate printr-un inel de prindere unor panglici cu montură pentagonală specifice modelului rusesc. În ceea ce privește culoarea panglicilor și aceasta prezenta diverse variații. Astfel, medaliile de argint pentru corpul ofițeresc erau atașate unei panglici de culoare albastru deschis, identică cu lenta

* Institutul de Arheologie, Iași; sever_botan@yahoo.com; lucanas2000@yahoo.com.

¹ WERLICH 1968: 40; GUSEV 2014: 163.

² KUZNETSOV 1985: 133-134.

³ WERLICH 1968: 40; KUZNETSOV 1985: 135.

⁴ WERLICH 1968: 40.

⁵ Vezi BOȚAN, ENEA 2017: 358, nota 6.

Ordinului Sfântul Andrei, medaliile de bronz pentru subofițeri și trupă aveau o panglică neagră cu o dungă roșie în mijloc similară lentei Ordinului Sfântul Vladimir iar cele destinate femeilor și negustorilor, o panglică roșie cu două borduri galbene similară lentei Ordinului Sfânta Anna⁶.

Exemplarul nostru, cu un diametru de 27 de milimetri este varianta din argint destinată corpului ofițeresc, însă nu se păstrează, din păcate și panglica originală.

2. MEDALIA COMEMORATIVĂ A RĂZBOIULUI RUSO-JAPONEZ DIN 1904-1905 (1906) – PL. I.2-3(A-B)

Medalia comemorativă a războiului ruso-japonez din 1904-1905 a fost instituită printr-un decret din 1 Ianuarie 1906 pentru a recompensa pe toți militarii și civilii ce luaseră parte la conflictul ruso-japonez⁷. La fel ca și celelalte distincții din perioada țaristă și această medalie are trei variante distincte și anume: argint – conferită militarilor de toate gradele și civililor ce au luat parte la bătălia pentru Port Arthur între 12 Mai și 20 Decembrie 1904, bronz deschis – pentru militarii de toate gradele, grănicerii, milițiile teritoriale și voluntarii ce au luat parte la cel puțin o luptă pe mare sau pe uscat între 1904 și 1905 și bronz închis – tuturor civililor, personalului medical, clericilor ce au sprijinit armata de campanie sau militarilor ce nu au participat la lupte dar erau staționați în regiune⁸.

Medalia are formă rotundă, cu un diametru de 28 de milimetri. Pe avers apare "ochiul atotvăzător" înconjurat de raze și anii 1904–1905 la bază în vreme ce pe revers se găsește inscripția „Да вознесёт вас Господь в своё время” (Fie ca Domnul să te ridice la timpul potrivit). Istoria acestei inscripții este interesantă. Când țarului Nicolae al II-lea i-a fost prezentat spre aprobare proiectul medaliei, după cuvintele "Fie ca Domnul să te ridice" el a adăugat: "La timpul potrivit", aparent fără legătură cu textul medaliei, referindu-se cel mai probabil la decernarea medaliei "la timpul potrivit". Cuvintele scrise de țar au fost acceptate însă ca o continuare a inscripției, fiind adăugată pe versiunea finală a medaliei această formulare puțin ambiguă⁹.

Panglica pe montură pentagonală era jumătate de culoare roșie, jumătate de culoare orange și negru, fiind o combinație între lentile Ordinului Sfântul Alexandru Nevsky și Sfântul Gheorghe. Pentru cei răniți sau mutilați în luptă era adăugată pe panglică o fundă din același material și având aceleași culori¹⁰.

În colecția Institutului de Arheologie se află două astfel de medalii realizate din bronz de culoare închisă, fără panglica aferentă.

3. MEDALIA PENTRU VITEJIE (1878/1913) – PL. I.4(A-B)

Medalia militară pentru vitejie a fost creată printr-un decret imperial datat în 3 August 1878 pentru a răsplăti meritele deosebite ale sub-ofițerilor și soldaților staționați în zonele de graniță¹¹. În anul 1913 medalia pentru curaj a fost redenumită Medalia Sfântului Gheorghe, fiind menită să recompenseze faptele de vitejie ale sub-ofițerilor și soldaților, în vreme de pace sau război, dar și meritele civililor, în vreme de război¹². Se impune să amintim însă aici existența unei alte distincții similare și anume Crucea Sfântului

⁶ WERLICH 1968: 40; KUZNETSOV 1985: 135.

⁷ GUSEV 2014: 164.

⁸ WERLICH 1968: 59; KUZNETSOV 1985: 151.

⁹ KUZNETSOV 1985: 151.

¹⁰ WERLICH 1968: 60.

¹¹ KUZNETSOV 1985: 158; WERLICH 1968: 27.

¹² WERLICH 1974: 372.

Gheorghe. Aceasta era superioară medaliei, fiind conferită tot gradelor inferioare și trupei pentru fapte de vitejie pe câmpul de luptă¹³.

Decorația (la fel ca și crucea menționată mai sus) era împărțită ierarhic în patru clase (clasa I aur cu fundă pe panglică, clasa II aur fără fundă pe panglică, clasa III argint cu fundă pe panglică și clasa IV argint fără fundă pe panglică), fiecărei clase fiindu-i asociată și o remunerație financiară anuală, după cum urmează: clasa I – 36 de ruble/an, clasa II – 24 de ruble/an, clasa III – 18 ruble/an și clasa IV – 12 ruble/an¹⁴.

În perioada primului război mondial au fost acordate peste un milion de astfel de distincții, pentru fapte de vitejie, atât soldaților ruși cât și altor militari din armatele aliate ale Antantei.

Medalia are formă rotundă, cu un diametru de 29 de milimetri. Pe avers este reprezentat capul țarului Nicolae al II-lea spre stânga, înconjurat de legenda Б. М. НИКОЛАЙ II ИМП. И САМОД. ВСЕРОСС. (Din mila lui Dumnezeu, Nicolae al II-lea împărat și autocrat al Rusiilor), în vreme ce pe revers apare inscripția "За храбрость" (Pentru vitejie), clasa medaliei dar și un număr de serie. Pe baza acestui număr se poate identifica în arhive posesorul medaliei, data acordării dar și faptele de arme care au dus la obținerea distincției.

Panglica medaliei, pe montură pentagonală, avea culorile orange și negru similare lentei Ordinului Sfântul Gheorghe.

În colecția Institutului de Arheologie se găsește un astfel de exemplar din argint, clasa a 4-a, având numărul de serie 56115. Din nefericire nu avem acces la arhivele militare ruse pentru a descoperi numele și datele posesorului însă putem presupune, după numărul de serie mic, că această medalie a fost acordată undeva în prima jumătate a anului 1915.

Cele patru medalii din perioada Rusiei țariste aflate în colecția Institutului de Arheologie din Iași și prezentate mai sus constituie un mic lot aparte și de aceea am optat pentru prezentarea lor separată. Deși nu au o valoare istorică și documentară excepțională, aceste piese stau mărturie asupra istoriei militare zbuciumate a marii puteri de la Răsărit.

BIBLIOGRAFIE

- BOȚAN, ENEA 2017 Boțan, S. P., Enea, S., *Decorații și brevete din colecția muzeului Liceului teoretic "Ion Neculce" din Târgu Frumos (jud. Iași)*, in: Ioan Neculce s.n., XXIII, 357-366.
- GUSEV 2014 Gusev, I. E., *Nagradi, ordena, medalii Rossii, СССР, mira*, Ast Ed., Moscova.
- KUZNETSOV 1985 Kuznetsov, A. A., *Ordena i medalii Rossii*, Moscova.
- PÂRVAN ET ALII. 2011 Pârvan, K., Opașchi, C., Martin, T., *Onoarea națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, vol. I, Ed. Cetatea de Scaun, București.
- WERLICH 1968 Werlich, R., *Russian Orders, Decorations and Medals*, Quaker Press, Washington.
- WERLICH 1974 Werlich, R., *Orders and Decorations of all Nations. Ancient and Modern. Civil and Military*, Quaker Press, Washington.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. 1 (a-b). Imperial Russian Patriotic War of 1812 Campaign Medal (1813); 2-3 (a-b). Imperial Russian Medal for the Russo-Japanese War 1904-1905 (1906); 4 (a-b). Imperial Russian Saint George Medal for Bravery, 4th class (1878/1913).

¹³ PÂRVAN *et alii* 2011: 162-163. La fel ca și în cazul medaliei, din 1913, s-a început o nouă numerotare a distincțiilor din toate cele patru clase.

¹⁴ KUZNETSOV 1985: 158; WERLICH 1968: 27.



Pl. I. 1 (a-b). Medalia țaristă a campaniei Războiului Patriotic din 1812 (1813); 2-3 (a-b). Medalia comemorativă țaristă pentru Războiul Ruso-Japonez din 1904-1905 (1906); 4 (a-b). Medalia țaristă a Sfântului Gheorghe pentru Curaj, clasa IV-a (1878/1913).